Kehitysyhteistyömäärärahojen seuranta, valvonta ja riskienhallinta

Esimerkkinä tuki kansalaisjärjestöille

Tarkastusvaliokunta 12.2.2026 klo 12.30

Asiantuntijapyyntö/ K 18/2025 vp

Kehityspoliittinen osasto, ulkoministeriö

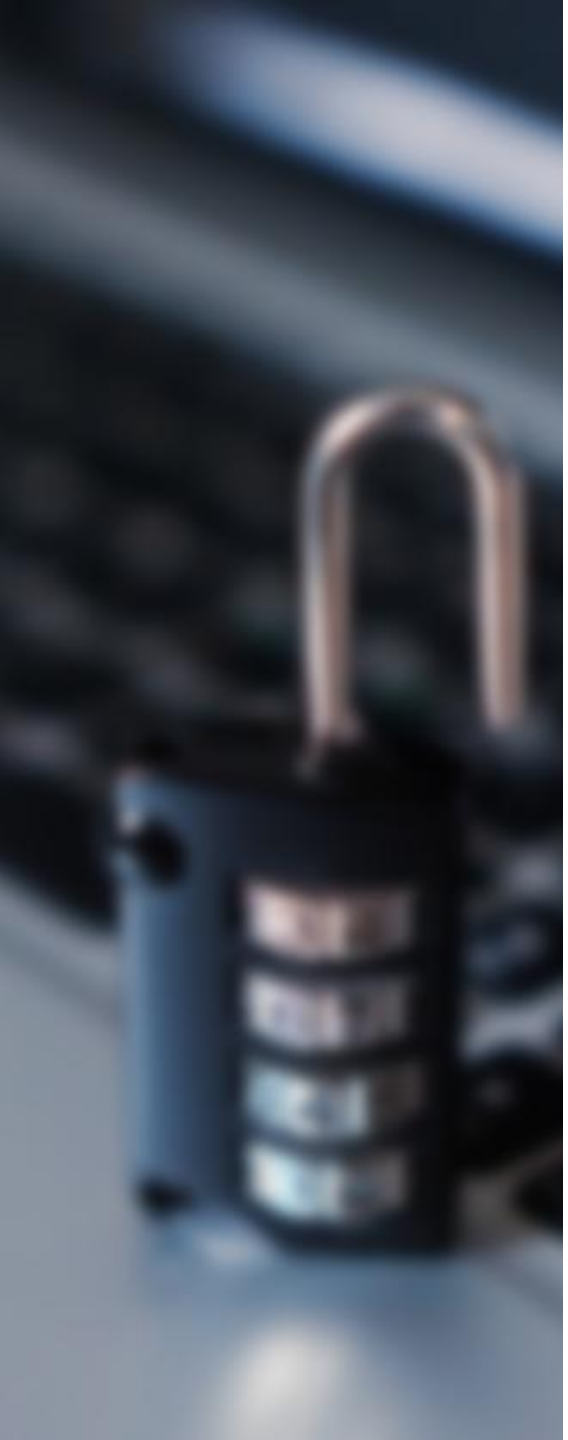

Kehitysyhteistyön riskienhallintapolitiikka

Riskienhallinnan tavoitteet

- Laadukkaan ja tuloksellisen kehitysyhteistyön toimeenpanon varmistaminen.
- Keskeisiä riskejä tunnistetaan, arvioidaan ja ennaltaehkäistään yhdenmukaisin menettelyin.
- Luodaan luotettava perusta päätöksenteolle ja suunnittelulle sekä operatiiviselle toiminnalle.
- Vahvistetaan tuloksellista johtamista ja varmistetaan, että riskinotto ja päätöksenteko tehdään tietoisena toimintaan liittyvistä riskeistä.

Kuva: Pixabay

Kehitysyhteistyön riskienhallinnan periaatteet

I. Riskien arviointi ja riskien hallinta ovat osa päätöksentekoa

- Riskien tiedostaminen ja ymmärtäminen on tärkeää, kun arvioidaan mitä yhteistyömuotoa missäkin tilanteessa on tuloksellisinta käyttää.
- Kehitysyhteistyön riskienhallinta parantaa mahdollisuuksia hallita toiminnan riskejä.

II. Kehitysyhteistyössä huomioidaan sekä sisäiset että ulkoiset riskit

- Sisäisiä riskejä hallitaan huolellisella suunnittelulla, ajantasaisella ohjeistuksella, koulutuksella ja käytännön työkaluilla sekä henkilöstöpolitiikalla.
- Ulkoisia riskejä hallitaan valmistelu- ja toteutusvaiheissa hyvällä riskienhallinnalla, mutta kaikkia riskejä ei pystytä täysin poistamaan.

III. Ulkoministeriö selvittää kaikki väärinkäyttöepäilyt huolellisesti ja systemaattisesti

- Väärinkäytöksiä ehkäistään tehokkaalla riskienhallinnan toimintamallilla, mutta kaikkea väärinkäyttöä ei voida estää parhaimmallakaan ennakoinnilla.

Riskienhallintaprosessi

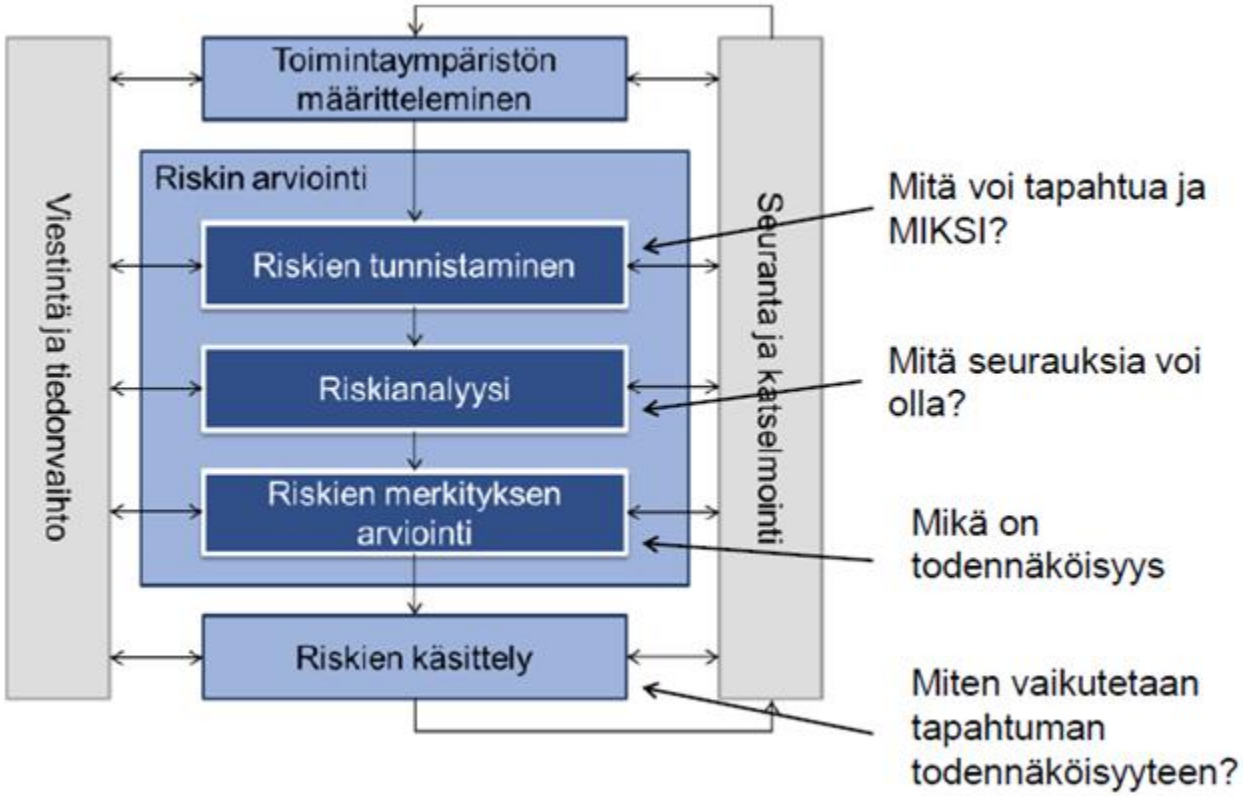

Riskienhallintaprosessi, SFS ISO 31000

RISKIANALYYSI:

Kuinka **todennäköinen** riski on?

Missä määrin se **vaikuttaa** toimintaan?

Mikä on laskennallinen **riskitaso?** (todennäköisyys*vaikutus)

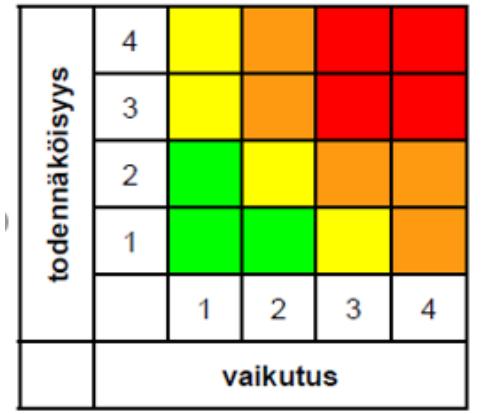

Taso	Käsittelyn tarve
Kriittinen riski (riskiluku 9-16)	• vaatii yleensä välittömiä toimia • edellyttää jatkuvaa seurantaa
Merkittävä riski (riskiluku 4-8)	• tehtävä suunnitelma riskin pienentämiseksi • seurattava
Kohtalainen riski (riskiluku 3-4)	• ei välttämättä tarvita toimenteitä • seurattava riskiä ja sen mahdollista kehittymistä
Matala riski (riskiluku 1-2)	• ei vaadi akuutteja toimenpiteitä

Kehitysyhteistyön riskienhallinnan Kehittäminen vuosina 2014–2025

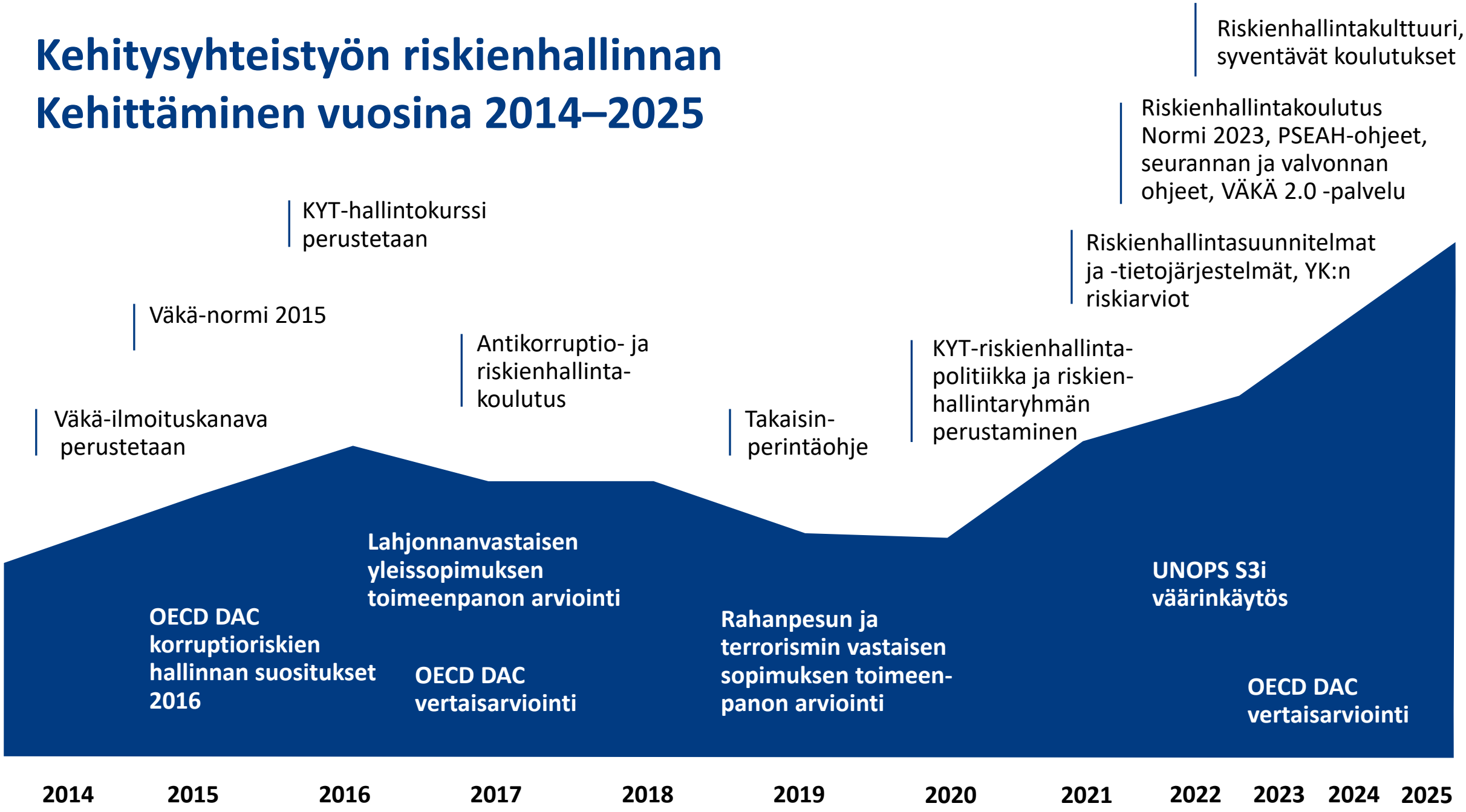



Kehitysyhteistyön väärinkäytösnormi (5/2023)

Kehitysyhteistyön väärinkäytös, tai *väärinkäyttö* tarkoittaa:

- lain- tai ehtojen vastaista toimintaa,
- rajoitusten ja sääntöjen laiminlyöntiä tai rikkomista
- eettisten ohjeiden vastaista toimintaa, esimerkiksi petos, korruptio, häirintä, tarkastusten vaikeuttaminen,
- ilmeisen puutteellinen raportointi,
- vakavat puutteet kirjanpidossa
- painostus

Kehitysyhteistyön väärinkäytöksistä ilmoitetaan **väärinkäytöskanavaan**. Väärinkäytösilmoitus joko ulkoisen ilmoituskanavan tai AHA-kytin kautta.

Kuva: Pixabay

Väärinkäytösepäilyjen käsittely

1

ILMOITUS

AHA/KYT:N TAI VÄÄRIN-KÄYTTÖILMOITUS.FI –SIVUSTON KAUTTA OHJATAAN MÄÄRÄRAHOISTA VASTAAVAN **YKSIKÖN** / EDUSTUSTON **PÄÄLLIKÖLLE**

2

MUISTIO

VASTUU**YKSIKÖN** / -EDUSTUSTON **PÄÄLLIKKÖ** JA ALAISET

AVATAAN MUISTIO JA PÄIVITETÄÄN SITÄ SÄÄNNÖLLISESTI

3

VAKAVUUDEN ARVIOINTI

VASTUU**YKSIKÖN** / -EDUSTUSTON **PÄÄLLIKKÖ** JA ALAISET

4

SELVITTÄMINEN

VASTUUYKSIKÖN/-EDUSTUSTON **PÄÄLLIKKÖ** JA ALAISET

Väärinkäytösepäilyjen käsittely

5

TARVITTAESSA YHTEYDENPITO KRP:N KANSSA

KEO-80 / JURISTITIIMI TUKEE JA VÄLITTÄÄ TIEDON

6

KORJAAVISTA JA/TAI SANKTIO-LUONTEISISTA TOIMISTA PÄÄTTÄMINEN

TYÖJÄRJESTYKSEN MUKAAN TOIMI-VALTAINEN TAHO

7

TOIMENPITEET: REKLAMAATIO, SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN, RIKOSILMOITUS, TAKAISINPERINTÄ JNE.

TYÖJÄRJESTYKSEN MUKAAN TOIMIVALTAINEN TAHO

8

ASIAN SULKEMINEN

VASTUUYKSIKÖN/-EDUSTUSTON **PÄÄLLIKKÖ** JA ALAISET

Korjaavat ja sanktioluontoiset toimenpiteet

Mahdollisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi:

- maksatusten keskeyttäminen selvittämisen ajaksi - erityistilintarkastus
- maksatuksen lopetus
- takaisinperintä
- Sopimukseen/päätökseen perustuvat vaatimukset
- sopimusmuutosten vaatiminen (esim. tiukennetut, laajennetut, syvennetut ja/tai tihennetyt raportointivaatimukset)
- sopimuksen irtisanominen
- vahingonkorvausvaatimus
- reklamaatio (jos kyse hankinnasta)
- rikosilmoitus poliisille (Suomessa tai ulkomailla)

Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle

- **Ohjelmatuki** suomalaisille kansalaisjärjestöille: 4 vuodeksi, myönnöt vuosille 2026-2029 yht. 311 miljoonaa euroa, sisältäen 40 meur humanitaariseen toimintaan

- **Hanketuki** suomalaisille kansalaisjärjestöille: 2-4 vuodeksi, tukikausi vuosille 2023-2026, yht. n 21 meur, tukikausi 2025-2028 yht. n 19 meur, kesällä 2026 myönnöt vuosille 2027-2030

- Tuki **YK-taustaisille** suomalaisille järjestöille, päätökset yht 2 meur vuosille 2025-2027

- Tuki **kansainvälisille** kansalaisjärjestöille (v 2022 SRHR, verotus ja kehitys, ruokaturva ja v 2024 ihmisoikeudet, jatkossa myös tuet miinatoimintaan)

- Valtionavustukset toimintaan, joka tukee **Suomen UTP linjauksia**, kv sitoumuksia tai **yritysten kv yritystoiminnan edistämistä** ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämistä ja tuottamista vuonna 2026, yht. n 1,8 meur

- **Demokratia- ja oikeusvaltiotuki** (Demo Finland ja Oikeusvaltiokeskus), yht. 5,8 meur vuosille 2026-2027

Seuranta

Tiivis yhteydenpito (mm. neuvonta, muutoksenhaku, temaattiset aamukahvit, muut tapahtumat)

Vuosisuunnitelmat liitteineen (tulosmatriisi, riskimatriisi, henkilöstölistaus, avustuksen saajan toimintasuunnitelma, talousarvio)

Vuosiraportit liitteineen (tulosraportti, -matriisi, riskimatriisi, UM:n ohjeiden mukaan tehty tarkastusraportti, evaluointiraportit, avustuksen saajan toimintakertomus, tilinpäätös, tarkastuskertomus)

DAC-raportointi

Vuosikeskustelut

Monitorointi kohdemaissa

Ulkoministeriön evaluoinnit, erilliset tarkastukset, selvitykset

Valvonta, väärinkäytöt, tietopyynnöt

Valvonta perustuu pitkälti jatkuvalle seurannalle, lisäksi erillistarkastuksia joko avustuksen saajan toimesta tai KEO-30 hankintana

KPMG 2022-2025, 1) tuki kansalaisyhteiskuntayksikön työlle valtionavustuslain edellyttämän valvonnan osalta, 2) tiedonsaanti avustuksen saajista ja toimintatavoista sekä mahdollisista puutteista, jotta valtionavustusten hallinnoinnin kehittäminen voidaan kohdentaa oikeisiin asioihin ja 3) tieto palvelee samalla järjestöjen oman kehittämistyötä

Väärinkäytöstapauksia on useita vuodessa, mutta summat ovat pääsääntöisesti hyvin pieniä ja lähtökohtaisesti kaikki saadaan perittyä takaisin. Takaisinperintäprosessi perustuu UM:n yhteisille käytännöille ja sitä varten luodulle prosessille. Lisäksi väärinkäytöistä käydään aktiivista keskustelua avustuksensaajien kanssa, mm väärinkäytösnapin käyttämisen osalta sekä kehotuksesta informoida välittömästi myös muulla rahoituksella tapahtuneista tilanteista.

Tietopyyntöjä jatkuvasti, viimeisen 6 kk aikana useita toimittajilta, näihin liittyy mahdollinen negatiivinen julkisuus.

Suositusten toimeenpano

1. varmistaa, että ministeriössä on riittävä osaaminen ja resursointi valtionavustusten hallinnointiin

➢virkojen täyttö, sijaisuudet, ulkoministeriön muiden yksiköiden ja osastojen osaamisen hyödyntäminen sekä asiantuntijahankinnat

2. kehittää raportointia siten, että tieto on paremmin ministeriön ja järjestöjen hyödynnettävissä

➢raportointia koskevien tarpeiden tarkastelu, yhteistyö järjestöjen kanssa, OpenAid- ja OpenEval-sivustojen sekä VA-digin hyödyntäminen, tekoäly

3. selvittää dokumentoidusti ulkopuolisten asiantuntijoiden riippumattomuuden ja tarvittaessa eriyttää eri toimijoille avustusvaiheen valmisteluun liittyvät tehtävät ja käytön valvonnan

➢dokumentoinnin varmistaminen sekä sisäisen ohjeistuksen täsmentäminen

Havainnoista

Kansalaisjärjestöjen kaventunut mahdollisuus monimuotoiseen toimintaan

Tuen keskittyminen ei tue moniäänistä kansalaisyhteiskuntaa

- Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen selontekojen taustalla on hallitusohjelma, jossa selkeästi tuodaan esille demokratian vahvistamisen ja kansalaisyhteiskunnan tukemisen tärkeys
- Monimuotoinen toiminta sekä Suomen toimijoiden osalta että etenkin kohdemaissa pyritään varmistamaan myös jatkossa käytössä olevien resurssien puitteissa, huomioitavana kehitysyhteistyötä koskevat tuloksellisuus- ja riskienhallintavaatimukset

Järjestöjen kehityspoliittisen asiantuntemuksen hyödyntämistä

- Uuden ohjelmakauden käynnistys
- Kokonaisvaltaiset maastrategiat
- Teema- ja aluekohtaisten tilaisuuksien lisääminen